

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle — Suomen kestävän kasvun ohjelma

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle — Suomen kestävän kasvun ohjelma (VNS 6/2020 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- elinkeinoministeri Mika Lintilä, työ- ja elinkeinoministeriö
- kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari, ulkoministeriö
- valtiosihteeri Kimmo Tiilikainen, työ- ja elinkeinoministeriö
- finanssineuvos Laura Vartia, valtiovarainministeriö
- erityisavustaja Tiina Vainio, ulkoministeriö
- johtava finanssipolitiikan tarkastaja Mika Sainio, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- johtava tuloksellisuustarkastaja Tuula Varis, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- professori Niku Määttä, Helsinki Graduate School of Economics
- johtaja Hannu Kemppainen, Innovaatiorahoituskeskus Business Finland
- professori Lassi Linnanen, Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli
- puheenjohtaja Markku Ollikainen, Suomen ilmastopaneeli
- KTT, tutkija Paavo Järvensivu, BIOS-tutkimusyksikkö
- tutkija Päivi Puonti, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- hallituksen puheenjohtaja, rehtori Keijo Hämäläinen, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- johtaja Matti Mannonen, Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö
- Suomen Pankki
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- Suomen Akatemia
- Talouspolitiikan arviointineuvosto
- Luontopaneeli

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp

- Etelä-Suomen maakuntien liitot
- Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien liitot
- Länsi-Suomen maakuntien liitot
- Suurten kaupunkien C21-verkosto
- Finnvera Oyj
- Maria 01
- Stora Enso Oyj
- Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- Wärtsilä Oyj Abp
- Akava ry
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Health Incubator Helsinki
- Keskuskauppakamari
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Metsäteollisuus ry
- Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Biokierto ja Biokaasu ry
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Yrittäjät ry
- työelämäprofessori Lauri Järvilehto
- kauppatieteiden tohtori Eero Lehto
- tulevaisuuden tutkija Risto Linturi

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Selonteon keskeinen sisältö. Valiokunnan käsittelyssä oleva valtioneuvoston selonteko on suunnitelma siitä, kuinka Suomi käyttäisi EU:n elpymispaketin kautta saatavissa olevan rahoituksen. Elpymisrahaston tarkoituksena on kanavoida rahoitusta jäsenmaille yhteensä 750 miljardia euroa. Tästä kokonaisuudesta 390 miljardia euroa on suoraa tukea (lahja), muilta osin kysymys on lainamuotoisesta tuesta.

Elpymisrahaston varojen käytön edellytyksenä on se, että niillä edistetään Euroopan neuvoston kullekin jäsenvaltiolle antamia maakohtaisia suosituksia sekä vihreitä investointeja ja digitalisaa-tiota. Elpymisrahaston pääasiallinen tarkoitus ja vaikutus kytkeytyvätkin juuri usean vuoden aikajänteellä toteutettaviin talouden kasvua ja kestävyyttä tukeviin investointeihin.

Eduskunta on suhtautunut elpymisrahastoon osin varauksellisestikin (SuVL 6/2020 vp — E 64/2020 vp, VaVL 2/2020 vp, TaVL 15/2020 vp, PeVL 16/2020 vp, PeVP 43/2020 vp ja SuVP 23/2020 vp). Aikaisempien valtioneuvoston kirjelmien käsittelyssä varauksellisuus kulminoitui ennen kaikkea ehdotetun rahoitusjärjestelyn myötä jäsenvaltioiden julkistalouksille kohdistuviin vastuisiin. Rahaston vaikutus julkistalouteen määrittäyty lopulta sen perusteella, miten kestävän

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp

kasvun ohjelmalla onnistutaan aikaansaamaan investointeja ja talouskasvua. Suomen osallistuminen elpymisvälineeseen ja sitä kautta koko euroalueen talouskasvun edistämiseen ja luottamuksen palauttamiseen on välttämätöntä, jotta Eurooppa ja Suomi sen mukana selviävät pandemiasta.

Elpymisväline koostuu useista rahoituselementeistä. Elpymisvälineen EU:n ohjelmien ja välineiden lisärahoitus pitää sisällään elementtejä, esimerkiksi Oikeudenmukaisen siirtymän rahoituksen (JTF), jonka kohdentamiseen liittyy oma kriteeristö. Elpymis- ja palautumistukiväline (RTF) on pääasiassa kohdennettavissa uusiin kohteisiin.

Kokonaisvastuuta arvioitaessa on huomioitava, että sitä osuutta elpymisvälineestä, jolla rahoitetaan suoria avustuksia, voidaan pitää jäsenmaille varmasti toteutuvana vastuuna. Sitä vastoin se osuus, jolla rahoitetaan lainamuotoista tukea, on ehdollista vastuuta, joka toteutuu vain, jos lainamahdollisuutta hyödynnetään, mutta velkaa ei maksettaisi takaisin maksuohjelman mukaisesti. Vastuut kaikkienensa perustuvat siis siihen mekanismiin, että jäsenmaat sitoutuvat väliaikaisesti nykyistä korkeampaan EU-budjetin maksimitasoon, johon nojautuen komissio hankkii markkinoilta rahoitusta. Tällä tavoin muodostunut velka maksettaisiin takaisin vuosien 2027 ja 2058 välillä. Eduskunnan edellyttämän vastuuden tarkkarajaisuuden ehdon on katsottu täyttyvän sillä, että mahdollisen vuotuisen lisämaksun suuruus on rajattu 0,6 prosenttiin bruttokansantulosta vuosittain. Tässä yhteydessä on huomionarvoista, että laskennan pohjana on nimenomaan bruttokansantulo eikä -tuote. Bruttokansantulo (BKTL) eroaa bruttokansantuotteesta siten, että bruttokansantuloa laskettaessa huomioidaan mukaan myös ulkomailta saadut ja sinne maksetut ensitulot. Ulkomaille maksetut korot ovat Suomessa merkittävä menoerä, joten perinteisesti Suomen osalta bruttokansantulo on ollut pienempi kuin bruttokansantuote.

Edellä sanottu kaikkienensa merkitsee, että Suomelle elpymisrahaston myötä tulevan kokonaisvastuun vuosittainen enimmäismäärä on korotettu maksuosuus lisättyä sopimuksen mukaisella, maksuosuuden kanssa yhtä suurella lisämaksuosuudella.

Talousvaliokunta lausuu elpymisrahastosta vielä tarkemmin kansallisen maksuosuuden määräaikaista korottamista merkitsevän lainsäädännön (HE 260/2020 vp) käsittelyn yhteydessä keskityen tässä valtioneuvoston selontekoa koskevassa lausunnossaan nimenomaisesti suunnitelmaan siitä, kuinka toteutuessaan rahaston kautta Suomelle kanavoitavat resurssit olisi tarkoituksenmukaisinta käyttää. Suomen bkt henkeä kohti on pysynyt 2008—2009 finanssikriisin jälkeen lähes paikallaan. Ohjelman kohteista erityisesti T&K-toiminnalla ja koulutusinvestoinneilla voidaan olettaa olevan erityisiä tuottavuutta ja siten talouden kasvupotentiaalia kasvattavia vaikutuksia.

Toimintaympäristö. Koronakriisin alkuvaiheessa talouspolitiikassa jouduttiin reagoimaan nopeasti ennennäkemättömiin olosuhteisiin ja muuttamaan yhteiskunnan toimintatapoja, myös lainsäädännön keinoin. Käytännössä koko vuosi 2020 kului vaihtelevien ja eri tavoin aaltoilevien rajoitustoimien alla. Tällä hetkellä pidetään realistisena odotusta, että vaikka rajoitustoimet ja kulluttajakäyttäytymisen muutokset heijastuvat vielä pitkälle kuluvaan vuoteen, rokotusten myötä päästään palaamaan suurelta osin pandemiaa edeltäneisiin toimintatapoihin. Tämä mahdollistaa myös taloudellisen toimeliaisuuden ennallistumisen. Silti on todennäköistä, että jotkin muutokset yhteiskunnan toimintatavoissa muuttuvat pitkäaikaisesti. Tuleva kehitys on kaiken kaikkiaan epävarmalla pohjalla; jotta kestävä talouskasvu ja työllisyys voisivat vahvistua, nyt tehtävien po-

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp

litiikkatoimien pitää pystyä vastaamaan onnistuneesti talouden toimijoiden tarpeisiin sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Eduskunta on katsonut (SuVL 6/2020 vp), että kaikkien jäsenmaiden on perusteltua vastata tähän julkisia investointeja lisäämällä syvän tai pitkäkestoisen taloudellisen laman välttämiseksi. Pandemian terveydelliset ja taloudelliset vaikutukset ovat ilmenneet eri jäsenvaltioissa varsin eri tavoin, samanaikaisesti kun valtioiden kyky elvyttää talouttaan on vaihdellut kunkin rahoitusaseman mukaan. Suuri valiokunta on lausunnossaan todennut, että integroituneella sisämarkkina-alueella on välttämätöntä, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus harjoittaa elvyttävää finanssipolitiikkaa, koska jokaisen jäsenvaltion suhdannekehitys heijastuu myös muihin jäsenvaltioihin. Myös talousvaliokunta on nähnyt elvyttävän finanssipolitiikan tarpeen.

Perusperiaatteet. Talousvaliokunta muistuttaa, että elpymisvälineen rahoitus perustuu rahoitusmarkkinoilta hankittuun lainaan. Näin ollen on tärkeää, että Suomi käyttää saatavissa olevan rahoituksen tavalla, joka edistää kestävästä kasvusta ja talouden uudistumista pitkällä aikavälillä ja mahdollisimman kustannustehokkaasti. Suunnitelman käsittelyn tässä vaiheessa varojen käyttöä ohjaavat linjaukset ja rajoitukset näyttävät tosin siltä tavoin yleisesti muotoiltuilta, että on vaikea arvioida, ohjaavatko ne rahan käyttöä optimaalisesti.

Ohjelman yksityiskohtaista arviointia vaikeuttaa, että useiden tavoitteiden osalta jää epäselväksi, minkälaisilla konkreettisilla toimenpiteillä ne pyritään saavuttamaan. Talousvaliokunta korostaa, että on välttämätöntä, että rahankäytön kustannustehokkuus ja vaikuttavuus ovat jatkuvan arvioinnin kohteena. Talousvaliokunta peräänkuuluttaa myös mittareita, joilla vaikuttavuutta voidaan seurata. On selvää, että selonteko on yleisluontoinen kuvaus ohjelman painopisteistä ja avainasemassa on EU:lle toimitettava elpymis- ja palautumissuunnitelma, jossa rahoituksen kohdentaminen tarkentuu. Talousvaliokunta toteaa, että vähäiset investoinnit ovat olleet viime vuosina Suomessa laajasti tunnustettu ongelma. Siksi yksityisten investointien edistäminen on tärkeä tavoite ja elpymisvälineen varoja on suunnattava siten, että investoinneille on kannusteita. Samoin julkista rahoitusta tarvitaan sellaisten edellytysten, kuten koulutuksen, luomiseen, jotka eivät markkinaehtoisesti toteudu. Talousvaliokunta katsoo, että julkisella rahoituksella saadaan erityisen hyvää vaikuttavuutta silloin, kun sitä käytetään vivuttamaan yksityistä rahoitusta. Talousvaliokunta on huolissaan siitä, että tämänkaltaisen massiivisen rahoitusvälineen kohdentamisessa ehdotetut hankkeet ovat helposti pirstaloituneita, lyhytkestoisia ja projektiluontoisia, joiden työllisyysvaikutus on lyhytaikainen ja merkitys uuden kasvun luomisessa vähäinen. Painopisteen tulee olla pysyvästi uutta kasvua luovissa hankkeissa, jotka onnistuessaan työllistävät laajasti ja pysyvästi, ja ennen kaikkea osaamisen ja tuottavuuden kasvattamisessa. Tällaisiin hankkeisiin kuuluvat muun muassa teollisen mittakaavan hankkeet.

Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että tällä hetkellä yksi Suomen kasvua keskeisesti rajoittava tekijä liittyy työvoiman saatavuuteen sekä määrällisesti että laadullisesti. Tässä katsannossa suunnitelman sisältämät elementit, jotka merkitsevät osaamisen vahvistamista, työvoiman saatavuuden lisäämistä ja jatkuvan oppimisen väylien kehittämistä, lisäävät Suomen valmiuksia päästä mukaan kestävästä kasvun trendiin, kun viruspandemian väistyttyä taloudellinen toimeliaisuus vilkastuu.

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp

Talousvaliokunta korostaa, että elpymisvälineen rajallisten resurssien puitteissa ratkaisevaa on, miten hyvin elpymisvälinettä pystytään allokoimaan sellaiseen kilpailtuun kansainvälisesti korkealaatuiseen tutkimukseen sekä osaamiseen, joka tuottaa kansainvälisestikin uusia ratkaisuja ja siten liiketoimintamahdollisuuksia. Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen ja niiden resursointi on nopeasti osaamista kasvattava toimi, jolla on merkittäviä työllisyys- ja tuottavuushyötyjä. Talousvaliokunta katsoo, että on äärimmäisen tärkeää huolehtia, että niin tutkintoon johtavaa kuin jatkuvan oppimisen koulutusta on saatavilla tarveperusteisesti eri puolilla Suomea. On myös huolehdittava, että jatkuvan oppimisen väylät tehdään nopealla aikavälillä joustaviksi ja tehokkaiksi, jotta yritysten kasvu, mutta myös julkisten toimijoiden palvelut pystytään turvaamaan.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että digitaalisen murroksen keskellä huolehditaan tietoliikenneyhteyksien kattavuudesta ja riittävästä nopeudesta. Etänä tapahtuvat toiminnot, kuten erilaiset palvelut, etädiagnostiikka ja -opetus, vaativat Suomessa todella toteutuakseen satsauksia laajakaista- ja muihin tietoliikenneyhteyksiin. Suomen kasvulle ja valmiuksille tulevaan on olennaista, että yhteyksiin panostetaan tällä välineellä.

Yleisiä arvioita suunnitelmasta. Talousvaliokunta katsoo, että elvytystoimet ovat tarkoituksenmukaisia nykyisessä matalien korkojen ympäristössä. Taantumien pitkittyminen ja mahdollinen syventyminen muissa EU-valtioissa vaikuttavat myös Suomen mahdollisuuksiin palata kasvuralle. Suomen talous on riippuvainen Euroopan elpymisestä. Tämän vuoksi on Suomen etu, että elpymisvälineen kautta tuetaan euroalueen talouksia. Merkittävä vaikutus Suomen taloudelle saattaa muodostua toisten valtioiden elpymisen kautta. Viennin kasvun myötä kohoava bruttokansantuote vaimentaisi järjestelyn suhteellista vaikutusta julkisen velan kasvuun.

Elpymisväline on olennaisen tärkeä väline Suomelle kasvun vauhdittamiseen, jos rahoitusta suunnataan viisaasti yritysten kasvua ja vientiä edistäviin investointeihin sekä tutkimushankkeisiin, joilla edistetään digitalisaatiota ja vähähiilistä taloutta. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että suunnitelman mukaisissa tukitoimissa sekä löydetään tarkoituksenmukaiset ja joustavat toimintamallit ns. veturiyritysten johtamille konsortioille tai vastaaville yhteistyön muodoille että samanaikaisesti luodaan tilaa myös pienille ja keskisuurille yrityksille itsenäisinä toimijoina; pienienkin toimijan tuoma lisäarvo ja vipuvaikutus voivat olla merkittäviä. Suomeen on muodostunut merkittävä kasvuyritysten alusta, joka on kansainvälisestikin vertaillen onnistunut keräämään merkittävästi rahoitusta. Talousvaliokunta korostaa myös selonteossakin vaaditun tutkimusinfrastruktuurien ja testausympäristöjen toimintamallin tärkeyttä, jossa toimintaympäristöt ovat tutkimustoimijoiden ja yritysten yhteiskäytössä.

Kestävän kasvun ohjelmasta vähintään 50 prosenttia on tarkoitus kohdistaa vihreän siirtymän investointi- ja uudistuskokonaisuuksiin. Talousvaliokunta pitää tätä painotusta perusteltuna ja tärkeänä. Ilmastonmuutos ja luontokato aiheuttavat edetessään vakavia inhimillisiä ja taloudellisia riskejä. Samalla näiden haasteiden ratkaisuille on kansainvälisesti suuri ja kasvava kysyntä, ja Suomessa on merkittävää näiden alojen osaamista ja kehittämismahdollisuuksia. Tutkimusten mukaan vihreä elvytys tuottaa huomattavasti enemmän kokoaikaisia työpaikkoja kuin fossiilisiin polttoaineisiin perustuvat elvytyskeinot. On arvioitu, että uusiutuvan energian investoinnit (tuulivoima, aurinkovoima) voisivat seuraavien kymmenen vuoden aikana luoda maailmaan 52 miljoonaa uutta työpaikkaa samalla, kun fossiilisista polttoaineista luopuminen vähentäisi 27 miljoonaa työpaikkaa. Talousvaliokunta pitääkin välttämättömänä, että elpymisvälineen varat sunna-

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp

taan vihreää kasvua luoville toimialoille sekä Suomessa että Euroopassa. Lisäksi hankkeiden positiivisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön tulee vahvistaa.

Talousvaliokunta viittaa aiempaan lausuntoonsa TaVL 15/2020 vp, jossa se toteaa, että Suomen kaltaisen pienen, avoimen ja vientiin tukeutuvan talouden etuna on koko EU:n elpyminen. Suomen on määrätietoisesti pyrittävä johtavaksi kestäväan tulevaisuuden tekijäksi kehittämällä erityisesti energia- ja ympäristöteknologian systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista. Teollisten investointien lisäksi on aktiivisesti pyrittävä houkuttelemaan myös kansainvälisten toimijoiden tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa Suomeen.

Vihreän siirtymän osalta talousvaliokunta korostaa myös, että ohjelman toteutuksen on syytä olla johdonmukaista niin, että siltäkin osin kuin rahoitus ei suoraan kohdistu vihreään siirtymään, sen ei tule olla siirtymän kanssa ristiriidassa (ns. do no significant harm -periaate). Rahoituksen tulee olla myös linjassa Agenda 2030 -kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa. Samalla talousvaliokunta huomauttaa, ettei vihreää siirtymää edistetä yksinomaan tai aina edes tehokkaimmin tällaisella rahoitusohjelmalla, vaan sääntely-ympäristön rooli investointien, tuotannon ja kulutuksen ohjaamisessa on keskeinen.

Ohjelmaa arvioitaessa tulee pitää esillä myös se, että elpymispaketti merkitsee kuitenkin eräänlaista markkinahäiriötä verrattuna tilaan, jossa tätä yhteistä, viime kädessä jäsenvaltioiden veronkantokykyyn nojaavaa järjestelyä ei tehtäisi. Jokaisessa jäsenvaltiossa toteutettaneen samankaltaisia toimia kuin nyt käsittelyssä oleva valtioneuvoston selonteko kuvaa Suomessa tehtävän. Sen lisäksi Euroopan talousalueen kilpailijat Kiina ja Yhdysvallat elvyttävät omia talouksiaan massiivisilla tukiohjelmilla. Ohjelman painotuksissa ja strategisissa valinnoissa voi olla tarkoituksenmukaista huomioida erityisesti suomalaisten toimijoiden keskeisten kilpailijoiden toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset.

Resurssien kohdentaminen. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty osin vastakaisiakin käsityksiä siitä, tulisiko Suomen ohjelman olla tarkasti valikoituihin kohteisiin keskitetty vai laaja-alainen ja yleisluontoisempi. Kovin laajalle leviävät resurssit menettävät hankkeiden mahdolliset synergiahyödyt pirstaloitumisen myötä, mutta julkishallinto ei voi ryhtyä valitsemaan, mitkä teknologiat ja ratkaisut ovat voittajia myöhemmässä vapaassa kilpailussa markkinoilla.

Tässä punninnassa on tuotu esille näkemys, että sellaiset yksityisen sektorin hankkeet, joihin olisi saatu rahoitus muitakin väyliä käyttäen, on markkinamekanismi tunnistanut liiketaloudellisesti todennäköisesti kannattaviksi. Tällaisten hankkeiden suhteen ei siten nouse esiin kysymystä siitä, mikä mahdollisuus julkisilla toimijoilla on tunnistaa menestyksekkäät avaukset.

Talousvaliokunta toteaa, että suurimman vaikuttavuuden aikaansaamiseksi on joka tapauksessa tarjottava yhtäläiset kriteerit rahoituksen hakijoille.

Päätelmiä. Epävarmuustekijöistä huolimatta talousvaliokunta pitää selvänä, että rahoitettavien hankkeiden ajoittumisen vuoksi instrumentti tulee toimimaan myötäsyklisesti. Talousvaliokunta on lausunnossaan TaVL 15/2020 vp muistuttanut, että määritelmän mukaan elvytyksessä on ky-

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp

symys siitä, että julkisten hankkeiden avulla otetaan käyttöön voimavaroja, jotka muuten jäisivät taloustilanteen vuoksi käyttämättä. Julkisesti rahoitettu hanke, joka työllistää muuten työttömäksi jääviä työntekijöitä tai hyödyntää muuten toimeentuloa olevia tuotannon tekijöitä, on yhteiskunnalle edullinen. Tässä katsannossa mitään muuta tuotantoa ei menetä hankkeen vuoksi, koska elvytyksellä käyttöönotetut voimavarat olisivat ilman elvytystoimia jääneet toimita; elvytys perustuu siihen, että taloudessa on määrättyllä hetkellä käyttämättömiä voimavaroja. Näin ollen elvytys hankkeet on toteutettava juuri silloin, kun työttömyyttä ja muuta voimavarojen vajaakäyttöä esiintyy: nyt ehdotetut elvytyspaketilla rahoitettavat hankkeet olisi toteutettava hyvin nopeasti, jotta ne osuisivat koronakriisiin vastasyklisesti. Valtioneuvoston selonteon kuvaaman aikataulun valossa toimien myötäsyklisyys näyttää väistämättömältä.

Talousvaliokunta tähdentää, että tukien viipymisen myötä vahvistuvan myötäsyklisyyden liudentamiseksi ja hallinnollisen taakan minimoimiseksi täysin uusien kansallisten tuki-instrumenttien luomisen sijaan elpymispaketin kautta tulevaa rahoitusta voisi olla perusteltua ohjata olemassa oleviin instrumentteihin mahdollisesti laajentamalla näiden soveltamisalaa ja monipuolistamalla keinovalikoimaa olemassa olevien välineiden puitteissa. Keinovalikoiman laajuuden vuoksi kohoaa tarve tukien johdonmukaisuuden ja yhdensuuntaisuuden varmistamisesta.

Talousvaliokunta katsoo, että elpymispaketin myötä jäsenvaltioille tulevat vastuut eivät vielä luo fiskaaliunionia, mutta lopputulos voi olla askel sen suuntaan. Elpymisväline on kuitenkin luonteeltaan kertaluontoinen kriisijalan väline. Vaikka nyt päätöksenteon kohteena on kertaluontoinen ja tilapäinen toimenpidekokonaisuus, on käsillä ennakkotapaus unionin merkittävän ja pitkäaikaisen velkaantumisen suhteen.

Talousvaliokunta toteaa, että eduskunnan tahto elpymisvälineestä päätettäessä oli, että välineen tulee kohdentua niille alueille, joilla koronaviruksen aiheuttama taloudellinen ahdinko on ollut syvintä. Suomen talous on selvinnyt pandemiasta monia muita maita paremmin. Tämän vuoksi ja päätetyn mukaisesti Suomen saanto laskee, koska Suomen bruttokansantuotteen lasku on ennakoitua loivempi. Tämä merkitsee Suomelle nettohyötyä talouteen, vaikka elpymisvälineen saanto pienenee. Talousvaliokunta viittaa lausuntoonsa TaVL 15/2020 vp, jossa se toteaa, että tuen tulee kohdistua ensisijaisesti koronakriisistä aiheutuvien seurausten korjaamiseen ja kriisistä selviämiseen. Valiokunta muistuttaa, että elpymisvälineen kokonaiskuva selviää vasta silloin, kun komissio on ottanut kantaa kaikkien jäsenvaltioiden suunnitelmien hyväksyttävyyteen ja jäsenvaltiot ovat tahoillaan tehneet ratkaisunsa myös lainamahdollisuuden käyttämisestä.

Huomionarvoista on, että ehdotettu elpymisrahasto on toteutettavissa, jos omien varojen päätöstä voidaan muuttaa (HE 260/2020 vp). Neuvottelut omien varojen kasvattamisesta ovat käynnistyneet jo vuonna 2017 (HE 260/2020 vp, yleisperustelut). Tässä katsannossa nyt käsitellyssä oleva covid-19-pandemian luoma tarve erityiselle rahastolle on vain yksi elementti siinä suuremmassa kokonaisuudessa, jossa Eurooppaa kehitetään ympäristöllisesti vastuullisempaan ja digitaalisuutta paremmin hyödyntävään suuntaan aiempaa suurempaan budjettiin nojautuen.

Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että Euroopan laajuinen elpymisväline on välttämätön väline pandemiasta toipuvalla Euroopalla. Se on välttämätön markkinoiden luottamuksen palauttamiseksi, vihreän kasvun ja digitalisaation kehityksen nopeuttamiseksi ja uuden kasvun luomiseksi. Elpymispaketti ei kuitenkaan poista julkistalouksien ongelmien juurisyitä eikä siten laajamittai-

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp

senkaan rahoituskriisin uhkaa pitkällä aikavälillä. Selkeä institutionaalinen viitekehys, jossa määritellään finanssipoliittisen vastuun ja vallan jako jäsenvaltioiden oman ja EU-tason kollektiivisella välillä, on välttämätön edellytys, jos nyt ehdotettua kehityskulkua päätetään jatkaa. Vastuiden ja valtuuksien epäsymmetria voi luoda isännättömän rahan ongelman, heikentää jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa kohentamiseen omin toimin ja näin ollen kasvattaa pitkän aikavälin rahoitus- ja makrovakausriskejä. Talousvaliokunta ottaa tarkemmin kantaa käsitellessään valtioneuvoston selontekoa EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp).

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5.2.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juhana Vartiainen kok
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Janne Sankelo kok
jäsen Joakim Strand r
jäsen Hussein al-Tae sd
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väättäinen sd
varajäsen Kai Mykkänen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 1

Perustelut

Perussuomalaiset vastustavat elpymisrahaston perustamista, Suomen osallistumista siihen sekä valtioneuvoston selontekoa siitä, kuinka toteutuessaan rahaston kautta Suomelle kanavoitavat resurssit olisi tarkoituksenmukaista käyttää. Itse rahastosta ja sen merkityksestä talousvaliokunta aikoo lausua myöhemmin omien varojen päätöksen (HE 260/2020 vp) käsittelyn yhteydessä. Samaten talousvaliokunta aikoo ottaa tarkemmin kantaa elpymispakettiin liittovaltiokehityksen näkökulmasta käsitellessään valtioneuvoston selontekoa EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp).

Perussuomalaisten mielestä on väärä työjärjestys hyväksyä kestävä kasvun ohjelma ja mahdollisesti jopa omien varojen päätös ja sen jälkeen pohtia EU-politiikan pitkää linjaa ja reunaehtoja. Periaatteellinen keskustelu liittovaltiokehityksestä pitäisi käydä ensin, sen jälkeen arvioida elpymispaketin mielekkyys, sen jälkeen miettiä paketin rahoitus ja vasta aivan loppuksi pohtia, mihin varoja voitaisiin kohdentaa.

Valiokunta kiinnittää liikaa huomiota yhteisen elvytyksen välittömiin vaikutuksiin

Valiokunnan lausunnossa mainitaan, että elvyttäminen on koronapandemian myötä perusteltua ja että kaikkien maiden tulisi pystyä elvyttämään. Nähdäksemme tällä yritetään sanoa, että jo aiemmin ylivelkaantuneidenkin maiden tulisi saada elvyttää ja siten velkaantua lisää — ja mikäli yksittäisellä maalla ei ole riittävää velanottokapasiteettia, muiden jäsenmaiden tulisi ottaa nämä elvytysmenot joko suoraan maksettavikseen tai ainakin taataksaan.

Perussuomalaisten mielestä tämä näkemys on väärä ja vaarallinen. Sen myötä euroalueella yhteisten velkojen ja tulonsiirtojen hyväksyttävyyden, välitön toteutus ja nyt luotavan kehikon myötä myös myöhempi käyttöönotto mahdollistuvat. EU:sta tehdään koronakriisin varjolla velkaunioni ja tulonsiirtoliittovaltio. Vaikka rahaston myötä otettava askelta voidaan pitää muodollisesti pienenä, kertaluonteisena ja tarkkarajaisena ja siten esittää, että eduskunnan yksinkertainen enemmistö voi rahaston hyväksyä, todellisuus on perussuomalaisten mielestä toinen.

Valiokunnan vastuu asiassa on merkittävä. EU tai mikään muu EU-jäsenmaa ei tässä asiassa aja Suomen kansallista etua. Elvytysrahaston todellisten tavoitteiden, unionin suunnan kohti liittovaltiota ja Suomen ajopuuaseman EU:n liittovaltiokehityksessä tulisi olla keskustelun kärkenä, mutta nyt ne on sivuutettu lähes täysin.

Ohjelmassa on kivat tavoitteet, mutta konkretia puuttuu

Valiokunnan lausunnossa ohjelman arviointia pidetään vaikeana, koska useiden tavoitteiden osalta jää epäselväksi, minkälaisilla konkreettisilla toimenpiteillä ne pyritään saavuttamaan. Perussuomalaisten mielestä ohjelma on liian laaja lista yleviltä kuulostavista ja jopa keskenään ristiriitaisista tavoitteista. Nyt käsitellyssä olevan valtioneuvoston selvityksen pohjalta ei ole mahdollista arvioida, onko Suomen ohjelma hyväksyttävissä tai mitä siitä pitäisi muuttaa. Perussuomalaiset epäilevät, että koska aikaa konkreettisiin avustushakemuksiin on vain muutamia kuu-

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 1

kausia, itse ohjelma ja kohta käynnistyvät hankkeet tulevat olemaan huonosti valmisteltuja ja siten myös hyödyiltään oletettuja vähäisempiä.

Haluttiin ohjelma, saatiin lista sektorikohtaisista tukitoiveista

Jos itse kestävä kasvun ohjelma on ollut raskasta luettavaa vähäisen konkretian ja tavoitteiden runsauden takia, niin myös asiantuntijalausunnat ovat olleet pääsääntöisesti epäkiitollista luettavaa.

Suurin osa lausunnoista keskittyi arvioimaan sektorikohtaisia tukien tarpeita ja sitä, kuinka kyseisen sektorin taloudelliset tuet tulisi muotoilla. Tämän johdosta asiantuntijalausunnoista tuli eräänlainen tukiluukulla asioivien intressiryhmien toivelista eikä koherentti arvio siitä, millainen ohjelmakokonaisuus parhaiten vastaisi Suomen kansallista etua edesauttamalla talouden kestävä kasvua.

Ainoa lausunto, joka pohti taloustieteiden näkökulmasta rahaston taloudellista merkitystä Suomelle, päätyi toteamaan, että kokonaisuuden elvytysvaikutus on Euroopan mittakaavassa vaatimaton ja Suomen suuresta nettomaksusta huolimatta Suomen kokonaisuudesta saama taloudellinen hyöty on joko hyvin pieni tai jopa negatiivinen. Onkin mahdollista, että ohjelmakokonaisuus parantamisen sijaan heikentää Suomen velkakestävyyttä ja taloudellista tuottavuutta.

Valtioneuvosto ei ole kehoituksista huolimatta pystynyt esittämään vaikutusarviota rahaston vaikutuksista. Hallituksen puolelta on vedottu siihen, että arviota on mahdotonta laatia ennen kuin kestävä kasvun maakohtaiset ohjelmat on hyväksytty ja laitettu toteutukseen. Perussuomalaiset epäilevät, että todellinen vastaus vaikutusarvion tekemättä jättämiseen liittyy aavistukseen, että Suomen paketista saama hyöty jää merkittävästi kustannuksia vähäisemmäksi.

Tukihankkeissa korostettava määräaikaisuutta ja markkinaehtoisuutta

Perussuomalaisten mielestä tukia pitäisi kohdentaa sellaisiin hankkeisiin, jotka ovat jo käynnissä markkinaehtoisesti tai jotka toteutettaisiin muutenkin, ilman elpymisrahastoakin.

Markkinaehtoisuus kasvattaa todennäköisyyttä, että hanke on elinkelpoinen ilman julkista tukea. Tämä on tärkeää, sillä ohjelman puitteissa rahoitusta on mahdollista saada vain määräaikaisesti. Siten vain määräaikaisten ja markkinaehtoisten hankkeiden tukeminen on mahdollista ilman, että samalla kasvatettaisiin julkisen sektorin pysyviä menoja.

Tämän johdosta pidämme korjausrakentamista ja infrastruktuuri- ja digitalisaatiohankkeita suositteluvimpina tukikohteina. Nämä aihealueet skaalautuvat myös riittävän isoiksi eivätkä hajoa silpuksi, jonka hallinta olisi liian vaikeaa.

Työvoimapaalveluiden ja jatkuvan oppimisen kehittäminen olisi työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien parantamiseen hyvä ratkaisu, mutta ei ole selvää käsitystä siitä, miten tämä olisi toteutettavissa ja etenkin, miten se olisi toteutettavissa ilman pysyvien menojen lisäystä.

**Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 1**

Ympäristö- ja ilmastohankkeiden osalta olisi perusteltava hankkeita niiden todellisen vaikuttavuuden kannalta ja perustuen realistisiin taloudellisiin kannattavuusarvioihin eikä tavoitella kansallisesti suhteessa suurempaa osuutta lähinnä ideologisista syistä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5.2.2021

Veikko Vallin ps
Sakari Puisto ps
Minna Reijonen ps

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 2

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

Kokoomus suhtautuu erittäin kriittisesti hallituksen kestävän kasvun ohjelmaan.

Kun Suomen saannossa kyseessä on lopulta vain noin 700—900 miljoonaa euroa vuodessa kolmen vuoden aikana, tulisi varat keskittää tiukasti koulutukseen ja hyvin perusteltuun tutkimus- ja kehitystoimintaan, jotta ohjelmalla voitaisiin realistisesti ajatella olevan jotain tuntuvaa vaikutusta. Koulutus ja TKI-toiminta ovat varmimmin sellaisia kohteita, joissa rahoitus aiheuttaa aidosti uutta toimintaa, jota markkinoilla ei tehtäisi muutoinkin. Kuten talousvaliokunnan lausunnossa todetaan, elpymisrahaston maksatuksen aikataulun takia pidetään selvänä, että ohjelma on pikemminkin myötäsyklinen eli noususuhdanteessa menoja lisäävä kuin koronaepidemian aiheuttamaa laskusuhdannetta elvyttävä. Tästä syystä nopeavaikutteisten investointien valikoituminen pääasialliseksi painopisteeksi ei kestä kriittistä tarkastelua, vaikka se poliittisesti vaikuttaisi houkuttelevalta.

Kokoomus esitti vaihtoehtobudjetissaan neljää periaatetta EU:n elpymisvälineen Suomen saannon kohdentamiseksi. Elpymisvälineen varat tulee keskittää kansallisesti vaikuttaviin hankkeisiin, resurssit tulee ohjata ensisijaisesti osaamistason nostamiseen, loput on kohdennettava vaikuttaviin, hyvin perusteltuihin TKI-hankkeisiin sekä varoilla tulee pyrkiä tukemaan elpymistä koronan aiheuttamasta kriisistä lyhyellä aikavälillä sekä pitkän aikavälin tuotantopotentiaalın kasvua. Kokoomuksen asettamat ehdot eivät täyty hallituksen esityksessä, eikä talousvaliokunta huomioi tätä lausunnossaan. Hallituksen ohjelman toteuttaminen johtaa varojen ohjautumiseen epätarkoituksenmukaisesti useisiin toisistaan irrallaan oleviin sekaviin hankkeisiin.

Elpymisvälineen varat tulisi kansallisessa ohjelmassa keskittää vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi, joilla tuetaan rakenteellisia uudistuksia. Marinin hallitus järjesti Suomen kattavan kiertueen kuntavaalien alla. Ohjelmaan on koottu kiertueen pohjalta laava kirjo päällekkäisiä tavoitteita ja keinoja, jotka sopivat yhteen lähes kaiken inhimillisen toiminnan kanssa. Tavoite- ja kenovalikoiman kirjo tulee johtamaan varojen pirstoutumiseen lukuisiin pieniin, toisistaan irrallisiin hankkeisiin. Jos ohjelmalla aidosti tavoiteltaisiin vaikuttavuutta, tulisi tavoitteita rajata ja kohdentaa varat asiantuntijasuositusten mukaisesti hyvin perusteltuihin aidosti vaikuttaviin kokonaisuuksiin.

Kokoomuksen mielestä valtaosa varoista tulee ohjata osaamisen kehittämiseen ja osaamistason nostamiseen ja merkittävien, hyvin perusteltujen TKI-hankkeiden edistämiseen sekä verotuksen alentamiseen, mikä tukee kasvua ja talouden markkinaehtoista uusiutumista. Kokoomus kohdistaisi Suomen saannosta merkittävästi suuremman osan osaamistason nostamiseen. Hallituksen tulee pidättäytyä yritystukien kohdentamisesta olemassa olevan liiketoiminnan ylläpitämiseen. Sen sijaan varoja tulisi kohdistaa uusien tuotteiden ja palveluiden luomiseen ja markkinoille vie-miseen sekä elinkeinorakenteen uudistumisen kiihdyttämiseen. Yritystukien jakamisessa tulee hyödyntää markkinamekanismia.

Valiokunnan lausunto TaVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 2

Kokoomus kannattaa vihreän siirtymän tukemista ja talouden rakenteen uudistumisen vauhdittamista. Suomen tulee hyödyntää rohkeasti EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa vähäpäästöisiin ratkaisuihin ja työllisyyttä edistäviin toimiin. Merkittävä puute vihreän siirtymän osalta on, ettei potentiaalisesti keskeistä puhtaan kaupunkilämmön lähdettä eli pieniä ydinreaktoreita mainita ohjelmassa.

Kokoomus kannattaa EU:n kunnianhimoista kehittämistä. EU on itsestään selvästi parantanut suomalaisten elintasoja ja Suomen kansainvälistä asemaa osana läntistä arvoyhteisöä. Hallituksen kestävä kasvun ohjelmaan esittämät suunnitelmat, elpymisvälineen rahoituksen kokonaisuus ehtoineen ja hallituksen ajama linja EU:n instituutioiden kehittämisessä ovat kuitenkin vakavasti puutteellisia. Kokoomus tulee arvioimaan esitettyä kokonaisuutta ja tekemään omalta osaltaan ratkaisun Suomen kokonaisuutta koskeviin tosiasioihin perustuen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5.2.2021

Janne Sankelo kok
Kai Mykkänen kok
Juhana Vartiainen kok